בס"ד

עלון תורני בענייני סת"ם

אור ההלכה

מס' 134 | ניסן אייר תשפ"ב | שנה י"ב | לע"נ יוסף בן כזנה, טובה בת צלחה ע"ה

ממון הסת"ם
יד רפאל
להוראה, הסמכה וחקר ההלכה

שע"י ישיבת "כסא רחמים" ספרדית
ע"ש החסיד העניו רבי רפאל מאזוז אביו של הגה"ק "איש מצליח" זצ"ל
בנשיאות: מרן מופת הדור הראש"ל רבנו עובדיה יוסף זצ"ל
ומרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבנו מאיר מאזוז שליט"א
בראשות הרה"ג שלמה מועלם שליט"א
כתובת: רח' הרב עוזיאל 26 ב"ב. טל': 03-5747316
בימים א - ה, בין השעות 14:00 - 13:00

דבר העורך

דיו מהדרין לעט רפידוגרף

הריני לאשר שיצרן הדיו ר' **יוחנן כהן** הי"ו מטבריה מייצר ומשווק כמה סוגי דיו לכתיבה, וכן דיו המתאים לעט **הרפידוגרף**, הדיו שחור **בתכלית השחרות** ומתאים לכל סוגי העטים והגדלים, הוא עשוי מחומרים כשרים ואין בו חשש כלל ועיקר, הוא מיוצר על בסיס **עפצים קנקנתום וגומא** ועוד חומרים, שנבדקו על ידנו, וכן עובר תהליך **בישול**, גם **ניסינו את הדיו** בפועל בתיקון האותיות ובעשיית התגין בגודל 0.2 מ"מ, והיה לשביעות רצונינו.

לפיכך הריני ממליץ לסופרי סת"ם ומגיהים על כל סוגי הדיו של היצרן הנ"ל העומדים תחת השם **דיוחנן** בין העשוי לכתיבה [דיו רגיל ודיו העשוי מעשנים] ובין העשוי לכתיבת תגין ולתיקוני הסת"ם. והכל נעשתה תחת השגחתינו בתכלית הכשרות למהדרין מן המהדרין.

וע"ז באתי עה"ח

הצב"י **שלמה מועלם** ס"ט

מח"ס יריעות שלמה ד"ח

ראש המכון

ניתן להשיג אצל היצרן בפלאפון 0506584005, ובחנויות למוצרי סת"ם

הודעות המכון

העלון יוצא לאור בסיוע: רצועות "**כתר ההידור**", יצור כל סוגי הרצועות לתפילין, עור עליון עבודת יד, ועבודת מכונה, שחורות משני הצדדים. וכל שלבי הייצור נעשים עם כל ההידורים ההלכתיים ע"י אברכים יר"ש, כמו כן הרצועות עומדות תחת **בקרה טכנולוגית צמודה על איכות הרצועות** ע"י מומחים מהשורה הראשונה. בהשגחת: הרה"ג רבי **שלמה מחפוד** שליט"א והרה"ג רבי **יעקב מאיר שטרן** שליט"א והרה"ג רבי **שלמה מועלם** שליט"א.

כתובת המפעל: א.ת. נתיבות ת.ד. 5077 טל: 08-9933597 נייד 050-6740000 hazotm@walla.com

לקבלת העלון: בבית ההוראה ניתן לקבלו חינם בין השעות 14-13 . **בדואר:** דמי מינוי לשנה 50 ₪
עבור 12 גליונות, אם שולחים צ'ק יש לכתוב לפקודת: "הרב שלמה מועלם". ת"ד 6357 פתח תקוה

חזון עובדיה

הלכות מזוזה • ממרן מופת הדור רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

מקום קביעת המזוזה בתחילת שליש העליון (מלמטה למעלה), ואם הניחה למטה משליש העליון, ואפילו רק חלק ממנה, פסולה, וצריך לחזור ולהסירה ולקובע בתחילת שליש העליון[1]. ואם פתח שער החצר גבוה מאוד, יש אומרים שמותר להניחה באופן שתהיה בין כתפיו, ויש אומרים שלעולם יניחנה בתחלת שליש העליון. וכן עיקר. ואע"פ שאם יניחנה למעלה מבין כתפיו לא יוכל לתת ידו עליה בכניסתו וביציאתו כנהוג, אע"פ כן צריך להניחה בתחלת שליש העליון[2]. ויוכל להניף ידו כנגד המזוזה ולנשקה כדרך שעושים בהגבהת ס"ת.

1. איתא במנחות (לג ע"ב) א"ר זירא אמר שמואל מצוה להניחה בתחילת שליש העליון. וכתב הרמב"ם (פ"ו מהלכות מזוזה הי"ב) היכן קובעים את המזוזה בתחילת שליש העליון של גובה השער, ואם קבעה למעלה מזה כשרה, והוא שירחיקנה מן המשקוף טפח. והרא"ש חולק ואומר שיכול ליתנה בגובה הפתח עד המשקוף. ומרן בש"ע (יו"ד סימן רפט ס"ב) פסק כהרמב"ם. וכתבו התוס' במנחות שם שבירושלמי איתא דכשהפתח גבוה הרבה מניחה כנגד כתפיו, וחולק על הש"ס שלנו. ומרן הכסף משנה הביא דברי הראב"ד בהשגות שכתב כירושלמי, והעיר עליו שהרמב"ם סובר שכיון שלא נזכר כן בגמרא דידן משמע דלא ס"ל הכי. ובאופן שהניחה למטה משליש העליון כתבו כמה פוסקים להכשיר, והעיקר כמ"ש מרן והאחרונים בדעת הרמב"ם שאם הניחה למטה משליש העליון פסולה והטור ורבנו מנוח יחידאי נינהו. וכן פסקו הב"ח והט"ז והש"ך ועוד אחרונים.

2. שהעיקר להניחה בשליש העליון גם כשהפתח גבוה הרבה, שאז תהיה המזוזה למעלה מכתפיו, וכן נראה מדברי המעשה רוקח (דק"ה ע"ד) ע"ש. ואע"פ שעי"ז ימנע מהמנהג שנהגו להניח ידיהם על המזוזה בצאתם מן הבית ובכניסתם, וכמ"ש הרמ"א (סו"ס רפ"ה). מ"מ לא בשביל מנהג כזה נדחה הלכה פסוקה שהסכימו לה רוב הראשונים והאחרונים שאם הניחה למטה משליש העליון פסולה, ובפרט לדידן שקבלנו הוראות מרן ז"ל.

[הליכות עולם ח"ח]

שואל ומשיב | נאמ"ן ס"ט

שאלות ותשובות שנשאל מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שאלה: האם מותר לסופר סת"ם לכתוב ללא תעודת הסמכה?

תשובה: הדברים פשוטים וברורים שאם שוחט צריך סמיכה שלא יכשיל את הרבים בלאו דנבילה ק"ו לסופר סת"ם שעלול להכשיל ח"ו קרקפתא דלא מנח תפלין לכל החיים ובברכות לבטלה לאלפים ולרבבות, בשגיאות שלא יעמוד עליהן איש בעולם רק ברוח הקודש (כגון חסרון כתיבת השמות לשמה וכדומה) לכן יש להקפיד שכל העוסקים בזה לא יעשו כלום עד שיקבלו סמיכה ותעודה. [וכן הסכים מופה"ד מרן הגאון הראש"ל רבנו **עובדיה יוסף** זצוק"ל בזה"ל: אני מסכים לכל מה שכתב ידידי הרב הגאון הנאמ"ן שליט"א ואף ידי תכון עמו. עכ"ל. העורך].

ב. שאלה: סופר סת"ם שיש לו תעודה באיסור והיתר וכן מוסמך לפסוק בדיני טהרה ועוד מקצועות, ושאלתו מדוע רק בנושא הסת"ם, צריך לחדש את התעודה כל שלש שנים במכון יד רפאל, דבר שאינו בשאר מקצועות התורה, אלא כל מי שהוסמך זה לכל החיים?

תשובה: כי שם כל פעם צריך לפתוח ספר כדי לפסוק, ואם יטעה בפסיקה ייתפס. אבל כאן אם ישכח הלכות שלא כסדרן וחק תוכות וכדומה מי ירד למחשבותיו?

שאלות מבית הוראה יד - רפאל

מאת הרה"ג ר' **שלמה מועלם** שליט"א
מח"ס יריעות שלמה ד"ח וראש המכון

שאלה: שמות ספק קדושים כגון בית א - ל האם יכול לקדשם על תנאי ?

תשובה: **א.** הנה מנהג פשוט אצל כל הסופרים מימות עולם ושנים קדמוניות לקדש שם ספק על תנאי, וכמ"ש הרב מנחת שי (בראשית לא.נג) שיש שמות שמשמשים חול וקודש, על כן טוב ליזהר שלא למוחקן. ובהעתק של ר"מ הסופר כתוב כך למדתי מרבותי כשיש ספק לסופר אם השם קדש או חול, יאמר לשם קדושת השם אם הוא קדש. ע"כ. וכ"כ השל"ה מסכת שבועות (פרק תורה אור אות קפא) וז"ל: נשאלתי במקום שיש ספק באיזה שם, אם הוא חול או קודש, כיצד יעשה הסופר, אם יקדש אותו או לא. וקבלתי הלכה למעשה, לילך אחר התרגום, כפי הסכמת התרגום כן יעשה. ולי נראה, שגם יתכן לומר 'לשם קדושה אני כותב', ויחשוב הסופר בלבו, אם שם זה קודש, הנני כותב לשם קדושת כולו, ואף אם הוא חול אני כותב לשם קדושה שבראשו ובשרשו, וקל להבין. עכ"ל. וכיו"ב כתב הגאון תשובה מאהבה בספרו מלאכת הקודש (חלק שני סימן י) שיחשוב ויאמר הנני כותב לשם קדושת השם, אם הוא קודש, וכ"כ המנחת שי והעתיקו הרב שלמה דובנא בתיקון סופרים (פרשת ויצא לא.נג). ע"כ. וכ"כ הגאון מהרש"ק בשו"ת סת"ם (סימן יט), וכן פסק הרב קסת הסופר (סימן י' אות ז) שיש לקדש שמות הספק על תנאי. ועיין במש"כ בלשכת הסופר שם (סק"ה ד"ה וראיתי). וכ"כ הרב מלאכת שמים (כלל ט חכמה אות ג) ואמרי שפר (כלל א אות יז) ודעת קדושים (סימן רעו סק"ב) ומקדש מעט (סק"ט) ומהרש"ם (ח"ג סימן קצט) וכן העיד על מנהג הסופרים הרב קול יעקב (סימן רע"ו אות ט"ל) שכן נוהגים בבגדד, וכן מוכח מדברי הרב שבט הלוי (חלק ב סימן קמז) שבשם שהוא ספק קודש, אם שכח הסופר וקדשו סתם. ע"ש. וכוונתו שאם שכח לקדשו על תנאי וקידשו בודאי מה דינו. וכ"כ הגר"י רצאבי שליט"א בשו"ע המקוצר (יו"ד ח"ב עמוד קסב). ע"ש. וכן הוא בכל תיקוני סופרים חדשים גם ישנים ששם שהוא ספק קודש יש לקדשו על תנאי.

ב. ויש לעיין אם בנוסח זה יש דין ברירה ואם צריך שיחולו דיני תנאי, הנה הרב דעת קדושים הנ"ל כתב בזה"ל: בפלוגתא אם התיבה קודש או חול אולי רשאי להתנות: "שאם הוא קודש כותבו לשם קדושה ואם אינו קודש כותבו שלא לקדושת השם", שהרי לא שייך בכך ברירה, דתנאי שאינו בגדר למפרע אין צריך לברירה, ומ"מ צריך להיות תנאי כפול שכן הלכה. רק בממון נוהגים כסוברים דאין צריך בו תנאי כפול, משא"כ מה דצ"ל לקיום מצווה צריך להיות כפול ובכל הלכות תנאי, וגם אם היה שייך ברירה בכך אולי אין פסול מהתורה אם לא קידש אזכרה. אף שבגיטין (נד) מפורש שעי"ז הפסיד שכרו, מ"מ אולי רק מדרבנן כן הוא, ובדרבנן קי"ל יש ברירה וצל"ע. עכ"ל. והרב מקדש מעט שם (גידולי הקדש סק"ב) כתב שטעם ספיקו של הרב דעת קדושים דאולי הקידוש בדרך ספק לא הוי לשמה כראוי, ומסיק דמהני לשמה גם בדרך ספק ותנאי כל שאין צריך לברירה למפרע וכ"כ בשל"ה ומנחת ש"י [הנ"ל אות א] דספק שמות יקדש בתנאי. אך מה שכתב הדעת קדושים דבעינן דיני תנאי, אינו מובן, דמה בכך דליכא דיני תנאי, הרי הוא אומר שמתכוין לקדשו לשם השי"ת, ונמצא מה שמוסיף לאמר "שאם אינו קודש יהיה כשאר תיבה" אף שאין באמירתו דיני תנאי, ונמצא הוספת אמירתו בטל ונשאר הקדושה להשם, אין כאן פסול. דגם אם מקדש שם חול אינו נפסל כמ"ש הרמ"א , רק משום דלא נכון לשקר לומר על חול שהוא קודש הצריכו להתנות וכמ"ש הברכ"י, וכמ"ש הט"ז בדף האחרון, דאסור לקדש שם חול. ע"ש. וא"כ כיון דאומר בפיו שאם הוא חול אינו רוצה לקדשו, הרי הסיר מעליו חשש השקר, ומה צורך לדיני תנאי, ולשון המנחת שי מובא במלאכת הקודש (ח"ב סימן י) "הנני כותב לקדושת השם אם הוא קודש", ואין בזה דיני תנאי, אלא בשל"ה כתב: אם שם זה קודש הנני כותב לקדושת שמו, ואם הוא חול הנני כותב לשם ס"ת, ומשמע כהדעת קדושים, אלא דגם מטעם אחר אי אפשר לומר כן להצריך דיני תנאי, כיון דקידוש אזכרות אינו דבר שבין איש לרעהו, אלא מידי דבין עצמו לבין עצמו, כמ"ש בחידושי הרמב"ן לבבא בתרא (דף קכו ע"ב) דבמידי שאינו לבין חברו כל שאינו מתנה על מה שכתוב בתורה מהני בלי דיני תנאי. ע"ש. מיהו בתוספות נזיר (יא. ד"ה דהוי) מבואר דבנזירות בעינן דיני תנאי, דאל"כ תנאו בטל. ע"ש. אף דהוי מידי דבינו לבינו. מיהו אכתי לא דמי, דהתם אילו לא הטיל תנאי הוי חל הנזירות בסתם, לכן י"ל כיון דלא קפיד להתנות בדיני תנאי חל הנזירות כאילו לא התנה , משא"כ בנ"ד אילו אמר סתם על שמות חול שהוא מקדשם, לא חל קדושת השם עליהם, וא"כ מה בכך דלא קפיד להתנות כראוי הא לאו בדידיה תליא מלתא כלל. עכ"ד. וראה לו עוד במקדש מעט (שם סק"ט) שכתב שהרב דעת קדושים כתב שיש לקדשם בתנאי כפול "אם השם קודש אני כותבו לקדושת השם, ואם חול אכתבנו לשם ס"ת", ונראה דבדיעבד אין חשש אף שאינו תנאי כפול, רק אמר שאם הוא קודש כותבו לקדושתו כמ"ש בקסת הסופר. עכ"ל.

ג. וכן נשאל בזה הגאון מהרש"ם (חלק ג סימן רצט) בזה"ל: שם שהוא ספק אם הוא קודש והוא מקדש על הספק אם צריך שיאמר כדיני תנאי ואם אין בו חשש ברירה? והשיב: הנה כבר הביא בבית מאיר אה"ע (סימן קכ"ב) [סעיף ד' ד"ה וראיתי] בשם הרמב"ן דדוקא במה שבין אדם לחבירו צריך דיני תנאי, משא"כ במה שבינו לבין עצמו וכ"ה בב"י (יו"ד סימן רי"ח) בשם רמב"ן וריב"ש. ועיין ברמ"א (סימן רכ סעיף טו) דלא בעינן תנאי כפול בנדרים. וכו'. ומ"ש רו"מ מדין ברירה כבר הביאו הערה זו לענין עיבוד רצועות בשערי תשובה (א"ח סימן מ"ב) בשם עה"ג. ועיין תשובת נטע שעשועים (סימן כ"ח) ותשובת רע"א (סימן ב' ג') שהאריכו בזה. ובתשובת מגדל השן (סימן פ"ה) הביא בשם הגאון ר' משלם מפ"ב ז"ל ועוד כמה גדולים שאין בזה חשש כלל, אבל התם בתנאי דלהבא, אבל בנ"ד ש"התנאי לשעבר אם היא קודש או לא לכ"ע מהני". כדאיתא בש"ס דעירובין (ל"ו ע"ב) וכבר בא חכם וכו' דמוכח דבכה"ג ליכא חשש ברירה כיון שהוא על לשעבר אם בא חכם או לא. ואף דהתם בדרבנן כבר הוכיח השער המלך (פ"ה מעירובין ה"א) לדחות דברי הרב פרח מטה אהרן שכתב דדוקא בדרבנן מהני סברא זו, והוכיח דליתא אלא גם בשל תורה מהני. וכו'. ועכ"פ בנ"ד ודאי דליכא חשש ברירה, ובפרט שהרי דעת המבי"ט בקרית ספר דהא דצריך לקדש השם הוא רק מדרבנן. ועיין פמ"ג (א"ח סימן ל"ב בא"א סקל"ב) מה שכתב בזה ובתשובת מים רבים (יו"ד סימן נ"ז נ"ח נ"ט) באורך בזה. עכת"ד. וכן ראיתי למופה"ד בילקוט יוסף (ח"א דיני ק"ש עמוד ק"א בהערה ד) שגם הוא הביא דברי הרמב"ן הנ"ל, דהא דגמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן, הני מילי בתנאי שבין אדם לחבירו, אבל תנאי שבינו לבין עצמו בכל ענין הוי תנאי. ע"ש. **ומבואר יוצא שאין כאן לא דיני תנאי ולא דיני ברירה ושפיר דמי לעשות כן לכתחילה וכמנהג הסופרים מימות עולם ושנים קדמוניות.** שיאמר: אם הוא קודש הריני כותבו לשם קדושת השם, ואם הוא חול הריני כותבו כשאר תיבות שבתורה. וכל זה דלא כמ"ש הרב יוסף עובדיה שליט"א בירחון אור תורה (אלול תשע"ח) לפסול בעשה תנאי על שמות המסופקים. דליתא. ואכמ"ל.

פינת ההלכה

הוצאת השם מן היריעה

קדירת השם

יד. קדירה היא הוצאת השם מן היריעה בשלמות ע"י חיתוך כל עובי הקלף שמסביב לשם מעבר לעבר, וכתוצאה מכך נעשה נקב ביריעה באותו מקום. הקדירה נעשית בדרך כלל כשאין אפשרות לקלוף את השם, כגון: מחמת שהדיו נספג בכל עובי הקלף, או מחמת שהקלף דק מאוד. או שאין מומחה שיודע לקלוף, וכיו"ב. או לדעת האוסרים לקלוף את השם ונוהגים לקודרו ולכתוב את השם על הטלאי. ועיין בהערה.

טו. כשקודר את השם יקדור את כל השם בשלמות בחתיכה אחת, שאם יחסיר אות אחת הרי זה מוחק את השם. ואסור גם לקדור את האותיות הנטפלות לשם מאחוריו שלא לצורך תיקון. ואם טעה וקדר רק אות אחת או כמה אותיות, אסור למחוק את האותיות שנותרו אלא לקודרן כמבואר ביריעות שלמה ח"ד פרק ה' סעיף ט"ו. וצריך כפרה על שמחק את השם כמבואר שם בפרק א' סעיף ח', שסופר שמחק את השם בשוגג, יתענה יום אחד לכפר על העוון, ואם אינו יכול להתענות, כגון: שהוא חולה בכליותיו, או מסיבה אחרת, יתן פדיון ח"י שקלים כפול 26 לצדקה (כמנין 468 = אסותא) ויתענה תענית דבור יום אחד.

טז. אותיות הנטפלות לשם מאחוריו אסור לקודרן שלא לצורך תיקון.

יז. את השמות הנקדרים יש לגנוז במקום שגונזים פרשיות תפלין ומזוזות, שלא יבואו לידי מחיקה או בזיון ח"ו.

[מתוך יריעות שלמה ח"ד]

הגהה כהלכתה | מדור מקצועי

אמצעי זהירות מחום

חום השמש - חום השמש מזיק מאוד לקלף ולכתב. הוא גורם להתכווצות הקלף ולהתפשטות הדיו. ולכן צריך ליזהר שלא להניח פרשיות ליד חלון שממנו חודרות קרני השמש.

מכונית - יש ליזהר שלא להשאיר בשום אופן פרשיות או תפלין במכונית, ובפרט בקיץ שחום השמש הלוהט גורם נזקים לפרשיות, שהדיו מתפשט והאותיות נפסלות. וגם נזק לבתי התפלין שמעוות את צורתן.

מפזר חום - בחורף כשמזג האויר קר יש המשתמשים במפזר חום. וצריך ליזהר שלא להניח את המפזר חום קרוב לפרשיות כדי שלא יגרם נזק לכתב.

גניזה

כשנפסלה פרשה או מזוזה וצריך להניחה בגניזה. יחתוך המגיה במקום אחד בין השיטין באופן שיהיה ניכר שהיא פסולה ולא יוכלו ליטלה רמאים מהגניזה ולמוכרה.

משלוח תפלין ומזוזות בדואר

המגיה יכול לשלוח או לקבל תפלין ומזוזות באמצעות משלוח בדואר. כאשר הן מונחים כלי בתוך כלי. וטוב ונכון לכתוב על החבילה "שביר" כדי שיזהרו שלא לזורקן. וכן נוהגים חסידים ואנשי מעשה.

[מתוך יריעות שלמה ח"ב]